
Lahodné sousto

Lahodné sousto

RESPEKT

Památník národního písemnictví zřejmě přijde o samostatnost

Památník národního písemnictví je jedna z mála dobrých věcí, která tu v české kultuře zbyla z komunistické éry. Teď je ale jeho existence ohrožena. Sedm milionů sbírkových předmětů v podobě rukopisů, knih, korespondence i výtvarných předmětů a nábytku se může podle černého scénáře utopit v kalných vodách zapomnění nově vytvořené instituce.

Zefektivnění transformací

Libuše Heczková je odborná asistentka ústavu české literatury a literární vědy na pražské filozofické fakultě. Právě dokončuje knihu o Elišce Krásnohorské a dalších kritičkách 19. století. „Většinu času jsem strávila na zámku ve Starých Hradech, památník zde má umístěnu část svého depozitu. Pročítala jsem korespondenci Krásnohorské, prohlédla si nábytek a seznámila se s její osobní knihovnou,“ popisuje zaníceně mladá badatelka. Snadná přístupnost fondů pod střechou jediné instituce by ale nejen pro ni propříště nemusela být samozřejmá.

V srpnu tohoto roku byla totiž ministerstvem kultury vytvořena osmnáctičlenná komise, která má rozhodnout o budoucnosti příspěvkových organizací. V programu má dvě kouzelná slůvka: „transformace“ a „zefektivnění“. Což jednoduše znamená, že chce jejich počet snížit. Dva měsíce nato už se objevily první obavy, že bude Památník národního písemnictví sloučen s Národním muzeem či Národní knihovnou a jeho unikátní fondy se tak rozdrobí.

Děkani českých filozofických fakult své obavy přednesli přímo ministru kultury Václavu Jehličkovi, odpovědi se ale nedočkali. Jen ředitelka památníku Eva Wolfová všechny uklidnila tvrzením, že se jedná o poplašné zprávy. A aby se nešířily další, zakázala svým zaměstnancům dávat jakákoliv vyjádření.

„Štve mě to, ale myslím si, že památník bude přiřazen k nějaké jiné instituci a ztratí samostatnost. Přípravy probíhají potichu, aby se nikdo nebránil, a ti, co vědí, vědět nechtějí. Naše ředitelka Wolfová půjde brzy do důchodu, takže chce hlavně klid a nečeřit vodu,“ vyvrací zvěsti o novinářské kachně zaměstnanec památníku, který nařízení šéfky obchází pod slibem dodržení své anonymity. Skupinka nadšenců

Památník národního písemnictví není zanedbatelnou institucí, o jejíž budoucnost by se neměla veřejnost zajímat. Za pětadesát let své existence nashromáždil 7 milionů sbírkových předmětů a jeho fondy představují 12 % veškerých sbírek v Česku. Kromě toho vlastní několik atraktivních nemovitostí: letohrádek Hvězda na Bílé hoře s přílehlou hájenkou, ve které je dnes uloženo padesát tisíc svazků knihovny českého dekadenta a sběratele umění Jiřího Karáska ze Lvovic, a dvě budovy bývalého čínského velvyslanectví v Bubenči.

„Pro Národní knihovnu nebo Národní muzeum bychom byli lahodné sousto. Máme unikátní sbírky doplněné několika skvělými nemovitostmi. Po sloučení bychom byli zcela v rukou nového ředitele, který by se pak mohl rozhodnout, co nám ze stávajícího majetku ponechá a jestli zachová dosavadní charakter sbírky,“ doplňuje zaměstnanec památníku.

Nejen mezi jeho kolegy v sídle ve Strahovském klášteře se mluví o tom, co přinese pravděpodobné sloučování. Živá diskuse začala v hlavním městě i na filozofické fakultě. „Transformovat a zefektivnit jistě, ale ne formou sloučení. Památník by měl zůstat dále samostatnou institucí a pokračovat ve své práci. Jestli něco, tak by měl změnit vedení. Potřeboval by ředitele, který by zajistil více knih, katalogů a výstav vycházejících ze sbírkových fondů a tím veřejnosti ukázal, co v památníku vlastně má,“ říká Libuše Heczková.

Stejného názoru je i její kolega z Ústavu české literatury a literární vědy FFUK Jan Wiendl, zástupce vedoucího katedry, a dodává: „Dnes je památník skupinkou nadšenců, které se čas od času něco povede. Například výstavy o Boženě Němcové a Vladimíru Holanovi. Každý úspěch je však spíš plodem úsilí jednotlivců než logickým výsledkem systematické práce památníku jako celku. Změny jsou určité na místě, ale o samostatnost by památník neměl být připraven.“

Hlavní obavy pramení z toho, aby se činnost památníku ukrytého pod větší institucí neupozadila a nezpomalila. „Kdyby začal v rámci Národního muzea fungovat, jako tam dnes funguje třeba archiv časopisů, že by byl přístupný jen jednou týdně, tak to by pro badatele byla katastrofa,“ dodává Heczková.

Zrušit, nebo nezrušit?

Klíčovou otázkou, jak se věci ve skutečnosti mají, by pochopitelně mohlo objasnit ministerstvo kultury. Na zaslání otázky ale minulý týden neodpovědělo a ředitelka památníku Eva Wolfová nebyla k zastížení. Vstřícná je alespoň členka ministerské transformační komise, ředitelka Asociace muzeí a galerií Eva Dittertová: „Situace je taková, že se má 19. prosince opět sejít naše komise a na ní by měli ředitelé Národního muzea a Národní knihovny předložit koncepty fungování památníku pod jejich institucemi. Komise poté oba návrhy prostuduje a předpokládám, že v lednu dojdeme k rozhodnutí.“ Podle Dittertové by přitom památník sloučený s jinou institucí formálně dál fungoval samostatně. Proč ho tedy vlastně slučovat, ušetří se tak snad peníze ze státního rozpočtu? „Myslím, že ne. Moje zkušenost je taková, že rozpočty spíše zůstávají stejné. Slučování je možnost, jak snížit počet příspěvkových organizací,“ odpovídá Dittertová. A jak se na sloučení připravují Vlastimil Ježek a Michal Lukeš? Ředitel Národní knihovny Ježek do telefonu říká, že mu není vůbec známo, že by měl nějaký koncept 19. prosince komisi představovat. To ředitel Národního muzea Lukeš zadání komise potvrzuje, nicméně jinak sdílný také moc není: „Koncept je ve fázi přípravy, nejprve jej představíme komisi, až potom pohovoříme s novináři.“

Do té doby se bude část zainteresovaných odborníků topit v černých snech o rozmělnění, či dokonce konci unikátní instituce. A připomínat si třeba esej francouzského bohemisty Xaviera Galmiche Zrušit, nebo nezrušit?, podle níž si Češi svou identitu uvědomili skrze jazyk a literaturu, což nakonec vedlo k vytvoření vlastního státního útvaru. Je tedy jen logické, že si pro své písemnictví zřídili i samostatnou instituci památníku.

„Máme obavu, že v nás spisovatelé a jejich rodiny ztratí důvěru a přestanou nám odkazovat své pozůstalosti. Můžou začít vznikat lokální muzea jednotlivců nebo pozůstalosti skončí ve velkých zahraničních knihovnách dle autorova výběru. Obě možnosti neskutečně ztíží práci českých badatelů a editorů, ale především připraví Čechy o kus jejich literární paměti,“ shrnuje své pocity již citovaný zaměstnanec Památníku národního písemnictví. Q